

Συνέντευξη | **ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ**,

καθηγητής στο ΕΚΠΑ και αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Bourdieu (Ελβετία)

► Στη **ΝΟΡΑ ΡΑΛΛΗ**
n.ralli@efsyn.gr

«Ο επιστήμονας είναι η ενσάρκωση της κριτικής στην εξουσία»

Με αφορμή την επανέκδοση του βιβλίου του Πιερ Μπουρντιέ «Αντεπίθεση πυρών – Για ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό κίνημα» (εκδ. Πατάκη), ο καθηγητής Κοινωνιολογίας του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών Νίκος Παναγιωτόπουλος, μαθητής, στενός συνεργάτης και φίλος του μεγάλου Γάλλου κοινωνιολόγου, προκαλεί συζήτηση με αντικείμενο τον πολιτικό ρόλο των διανοουμένων, καθώς στο βιβλίο αυτό ο Γάλλος επιστήμονας προτείνει (ταυτόχρονα με τις αναλύσεις για το πώς ο νεοφιλελευθερισμός επικράτησε στην Ευρώπη) έναν νέο πολιτικό ρόλο ως μορφή παρέμβασης των διανοουμένων.

• **Στον πρόλογο του βιβλίου αναφέρετε ότι ένας από τους λόγους της επανέκδοσης είναι η αναγκαιότητα να λαμβάνονται υπόψη τα κεκτημένα των κοινωνικών επιστημών στην άσκηση της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Πώς στέκεται ο σημερινός κοινωνικός επιστήμονας απέναντι στον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις;**

Η πολιτική σήμερα έχει εγκλωβιστεί στο διάζευγμα μεταξύ της τεχνοκρατικής έπαρσης και της δημαγωγικής αδιαφορίας. Αυτοί οι δύο κυρίαρχοι τρόποι πολιτικής πρακτικής παράγουν έναν καθημερινό πολιτικό θόρυβο μέσω του οποίου διακένονται κυρίως ιδέες δίχως σκέψη και σκέψεις δίχως ιδέες, επιβάλλονται πλαστά ή κακώς διατυπωμένα προβλήματα. Ακριβώς αυτό το διάζευγμα οφείλουμε να υπερβούμε. Εκεί οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν έναν σημαντικό ρόλο να παίξουν. Με το έργο τους συμβάλλουν στην κριτική των κοινωνικών ψευδαισθήσεων, που είναι μία από τις προϋποθέσεις για μια δημοκρατική επιλογή. Βέβαια, ένας τέτοιος ρόλος για να επιτελεστεί αποτελεσματικά προϋποθέτει την αμφισβήτηση του μονοπωλίου της διάδοσης της πληροφορίας σχετικά με το έργο των επιστημόνων, μονοπώλιο που κατέχουν τα μίντια. Οπότε πρέπει οι ίδιοι οι επιστήμονες να συμβάλουν ώστε όλοι να έχουν τα μέσα για την πρόσβαση σ' αυτά τα οικουμενικά κεκτημένα. Δυστυχώς, εξαιτίας όλων αυτών, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα στο εσωτερικό του κόσμου της διανοήσης ένας γόνιμος προβληματισμός.

• **Ο Μπουρντιέ θέτει το ζήτημα ότι και οι επιστήμονες πρέπει να δράσουν πολιτικά και να τοποθετηθούν απέναντι στα φλέγοντα τοπικά και οικουμενικά ζητήματα. Πώς μπορεί να γίνει αυτό, χωρίς ο επιστήμονας να μιλήσει ως πολιτικός;**

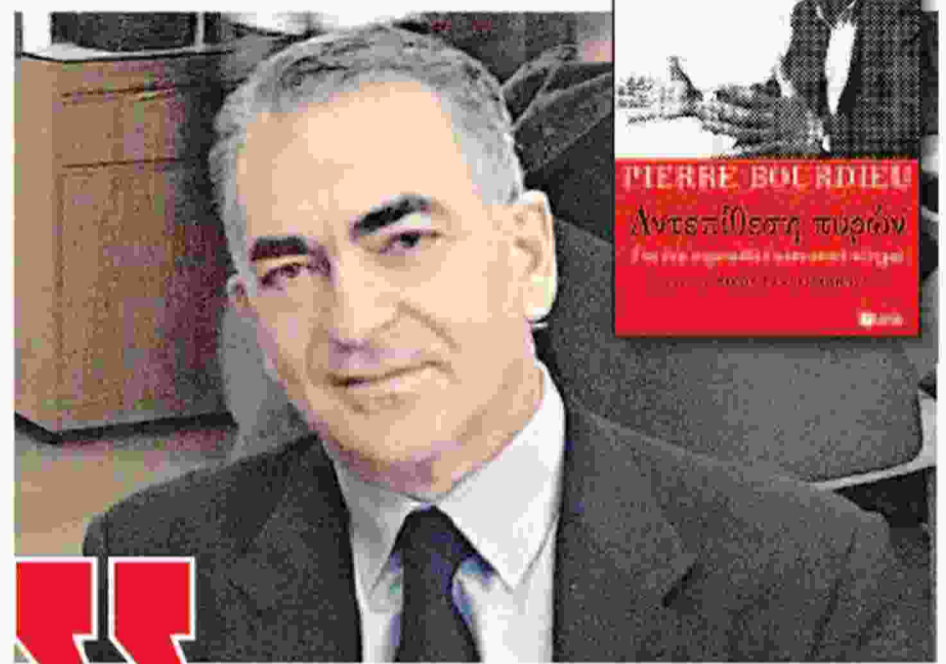
Ο Μπουρντιέ υπερασπιζόταν πως δεν υπάρχει πραγματική δημοκρατία χωρίς πραγματική κριτική της εξουσίας. Ο επιστή-

μονας (γενικότερα ο διανοούμενος) αποτελεί την ενσάρκωση μιας τέτοιας κριτικής. Πίστευε πως θα είχαμε πολλά να κερδίσουμε αν η λογική που διέπει τον πνευματικό κόσμο, η λογική της ορθολογικής επιχειρηματολογίας και αναίρεσης επεκτεινόταν και στη δημόσια ζωή. Ο,τι δηλαδή ακριβώς δεν συμβαίνει σήμερα στην πολιτική ζωή. Για να συμβεί αυτό θα πρέπει να αυξηθεί η κοινωνική ισχύς των αυτόνομων διανοουμένων, καθώς και η αναγνώριση του έργου τους από τον ίδιο τους τον χώρο. Ένας από τους δείκτες αυτής της ισχύος θα ήταν λ.χ. ο βαθμός απονομιμοποίησης των φαινομενικών επιστημόνων των φαινομένων, όπως άρεσε στον Μπουρντιέ να λέει, που έχουν κατακλύσει τη δημόσια σφαίρα.

• **Σε ποιους αναφέρεστε ακριβώς;**

Σε όλους αυτούς τους επιστήμονες χωρίς επιστήμη, σε όλα αυτά τα διαφορούμενα πρόσωπα που έχουν το ένα πόδι στην επιστήμη και το άλλο στο αντικείμενο της επιστήμης και που, με τις περισσότερες ή λιγότερο φανακισμένες αναλύσεις τους, μ' αυτές τις όμορφες, σχεδόν λογοτεχνικές εκφράσεις που τοποθετούν τα πάντα μέσα στα πάντα κατορθώνουν να σωρευθούν, με ελάχιστο κόστος, τα κέρδη της «επιστημονικότητας» και όσα συνδέονται με το status του τεχνοκράτη-συμβούλου-δοκιογράφου κ.λπ. Όλοι αυτοί δηλαδή που κατέχουν μόνιμες και αποδοτικές θέσεις στην εργασία διαμόρφωσης της δημόσιας προβληματικής, όλοι αυτοί που ως «μόνιμοι προσπλητιστές» προσπαθούν να μας κάνουν να πιστεύουμε πως ο «λαός» δεν σταματά να μιλά και να ενδιαφέρεται για όλα αυτά τα σοβαρά ζητήματα που οι ίδιοι εκφωνούν δημοσίως και επισήμως, χρησιμοποιώντας μια γλώσσα η οποία σπανίως τους επιτρέπει να πουν πραγματικά κάτι.

• **Στο πρώτο μέρος του βιβλίου ο Μπουρντιέ επισημαίνει κάποιες από τις λειτουργίες του φονταμενταλιστικού παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, όπως η άλωση των**

Η πολιτική σήμερα έχει εγκλωβιστεί στο διάζευγμα μεταξύ της τεχνοκρατικής έπαρσης και της δημαγωγικής αδιαφορίας. Αυτοί οι δύο κυρίαρχοι τρόποι πολιτικής πρακτικής παράγουν έναν καθημερινό πολιτικό θόρυβο μέσω του οποίου διακένονται κυρίως ιδέες δίχως σκέψη και σκέψεις δίχως ιδέες, επιβάλλονται πλαστά ή κακώς διατυπωμένα προβλήματα. Ακριβώς αυτό το διάζευγμα οφείλουμε να υπερβούμε

κοινωνικών σχέσεων και των πολιτισμικών πρακτικών. Μπορείτε να μας δώσετε κάποια παραδείγματα;

Πολλά. Ας περιοριστώ στο επίπεδο των επιπτώσεων της γενικευμένης επιβολής της λογικής της αγοράς στις πολιτισμικές πρακτικές: ας θυμηθούμε τις διάφορες, επιβαλλόμενες, λίστες των πρωταγωνιστών του πολιτισμού κάθε τέλους χρονιάς. Στις περισσότερες απ' αυτές, τα ασαφή κριτήρια επιλογής των προσωπικοτήτων και των έργων συμβάλλουν συχνά στην απόκρυψη της πιο απειλητικής μορφής εξάρτησης. Αυτής, δηλαδή, που απορρέει από τη γενικευμένη επιβολή της εμπορικής λογικής και του μάρκετινγκ στον χώρο του πολιτισμού, εκπροσωπούμενης από τα ποσοστά τηλεθέασης, ακροατικότητας και πώλησης. Ας αναρωτηθούμε: Πόσα γραπτά σημαντικών συγγραφέων δεν καταδικάζονται στη σιωπή και την αφάνεια, στο όνομα του πληκτικού γραψίματος και της ανικανότητάς τους να συνοψίσουν σε 2 λεπτά την απάντησή τους για την «εκπαιδευτική

μεταρρύθμιση» ή για το «φορολογικό νομοσχέδιο»; Και τόσα άλλα...

• **Στις μέρες μας επανέρχεται με σφοδρότητα η αντίληψη που είχε κυριαρχήσει με τα Ριγκανόμικς (1980), όπου οι δωρεάν κοινωνικές παροχές ταυτίζονταν με την έννοια του ευτελούς. Ετσι φτάσαμε να ρωτάμε πλέον πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η ύπαρξη κοινωνικού κράτους.**

Παρ' όλο που ζούμε σε μια εποχή που κυριαρχεί η άποψη πως κάθε προσπάθεια εξουδετέρωσης ή μείωσης των ανισοτήτων ενδέχεται να αποβεί σε βάρος της ελευθερίας, συνεπώς το κοινωνικό κράτος αποτελεί εκθρόνωση προς εξολόθρευση, το κράτος εξακολουθεί να είναι το μόνο ικανό να συμβάλει στη μείωση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών παραγωγής ανισοτήτων. Στη σημερινή κρίση, η ύπαρξη και διεύρυνση του κοινωνικού κράτους διεθνώς, ως αυτό που μετουσιώνει τις αρχές των αγώνων, πέρα από τον εγωισμό, τον ανταγωνισμό και την ανομία, σε μορφές συμπερόντων ευρύτατης συλλογικής τάξης, παραμένει απολύτως αναγκαία.

i nfo

Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ με θέμα «Πολιτική, επιστήμη και τέχνη στην εποχή της κρίσης» είναι σήμερα, στις 20.30, στον «Ιανό». Συμμετέχουν οι: Γιάννης Δραγασάκης, Γιώργος Δρίβας, Νίκος Παναγιωτόπουλος και Χρήστος Σταϊκούρας. Τη συζήτηση συντονίζει ο Δημήτρης Χαράλαμπος.